

## ХУДОЖНЬО-ПРОЕКТНІ УМІННЯ В ПІДГОТОВЦІ КОМПЕТЕНТНОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

УДК: 378+373.67

Лі Цзяці

*У статті обґрунтовано поняття «художньо-проектні уміння вчителя»; показана їх роль у фаховій компетентності вчителя музики та подається теоретична модель їх класифікації. Такі уміння як-от: методично-прогностичні, операційні; композиційно-драматургічні, моделювальні; ціннісно-вибіркові, оцінні; технологічно-процесуальні, організаційні; художньо-інформаційні, операційні; партисипативно-комунікативні, організаційні; рефлексивно-аналітичні, оцінні; продуктивно-творчі, моделювальні класифіковано у чотири типи: операційні, організаційні, моделювальні та оцінні.*

**Ключові слова:** метод проектів, проектна діяльність, компетентнісний підхід, компетентний вчитель, художньо-проектні уміння вчителя.

## ХУДОЖЕСТВЕННО-ПРОЕКТИВНЫЕ УМЕНИЯ В ПОДГОТОВКЕ КОМПЕТЕНТНОГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Ли Цзяци

*В статье обосновывается понятие «художественно-проектные умения учителя», раскрыта их роль в профессиональной компетентности учителя музыки, представлена теоретическая модель их классификации. Такие умения как: методико-прогностические, операциональные; композиционно-драматургические, моделирующие; ценностно-избирательные, оценочные; технологическо-процессуальные, организационные; художественно-информационные, операциональные; партисипативно-коммуникативные, организационные; рефлексивно-аналитические, оценочные; продуктивно-творческие, моделирующие классифицированы по четырем типам: операционные, организационные, моделирующие, оценочные.*

**Ключевые слова:** метод проектов, проектная деятельность, компетентностный подход, компетентный учитель, художественно-проектные умения учителя.

**Постановка проблеми.** У суспільних науках, зокрема в культурології, а також в педагогіці вже достатньо обґрунтованим є компетентнісний підхід, завдяки якому визначаються ключові компетентності фахівців різних галузей знань та виробництва, а також відповідні до них компетенції. Так, наприклад у документі «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011р.) Кабінету міністрів України пропонується нормативне визначення компетентності/компетентностей як «здатності особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, уміння, цінності, інші особисті якості» [5]. У запропонованому документі визначено чотири рівні компетентності, які відповідають параметрам: знання, уміння, комунікація, автономність.

Стосовно фахових компетентностей, то науковці інтерпретують їх за визначеннями, що, на думку О.Ребрової, можна класифікувати за напрямками: а) знання, вміння, навички, володіння певним багажем фахової інформативності; б) досвід, що дозволяє приймати кваліфіковані рішення; в) психосоціальні якості, що сформовані на основі фахових знань, навичок та умінь [7, 211].

Методологія педагогічних досліджень стосовно вибору компетентностей розкривається через механізми компетентнісного підходу. У мистецькій освіті компетентнісний підхід, на думку І.Рахімбаєвої, передбачає визначення результату системи управління якістю художньої освіти як рівня професійно педагогічної компетентності майбутнього фахівця [6]. Отже, майбутній фахівець в галузі мистецької освіти передусім має стати компетентним вчителем, який володіє інноваційними технологіями, найбільш оптимально вирішує завдання модернізації художньо-естетичного виховання та навчання мистецтву школярів.

Серед таких інновацій у галузі педагогіки вищої школи розглядається проєктивна культура вчителя та оволодіння ним проєктними вміннями (Н.Запесоцька, Н.Татарінцева, Н.Тітаренко, В.Ченобитов, О.Щербаківа та ін.). Незважаючи на те, що сам феномен проєктування має давню історію розвитку в педагогічній теорії та практиці (І.Ігнатова, Л.Сушкова), зокрема й метод проєктів (Дж.Дьюї, В.Стернберг, В.Кілпатрік), технології педагогічного проєктування можна віднести до інновацій за умов наповнення їх сучасним змістом та виведення на перший план оптимізації розвитку ініціативи та самостійності особистості під час прийняття рішень, самоорганізації навчання та саморозвитку. Метод проєктів у минулому був викликаний зверненням до принципу гуманізму, що було наслідком глобальних перетворень [3]. Так саме й сучасне суспільство переживає глобальні перетворення і спонукає до суттєвих змін у напрямку гуманізації освіти, що актуалізує й використання педагогічного потенціалу методу проєктів.

Між тим, проєктування в мистецькій освіті частіше застосовується у практиці, натомість теорія питання ще не висвітила остаточно деякі суттєві положення методології художнього проєктування в мистецькій освіті. Зокрема, потребує уточнення поняття «художньо-проєктивна культура вчителя мистецьких дисциплін», складником якої є художньо-проєктивні вміння.

#### *Висвітлення проблеми в науковій літературі.*

Аналіз наукової літератури з питань компетентнісного підходу показав широке коло його застосування: від суспільних наук і культурології до педагогіки та методики навчання (Н.Бібік, О.Бондаревська, Т.Браже, І.Зимня, Н.Кузьміна, С.Кульєвич, Л.Мітіна, О.Овчарук, Д.Равен, О.Пометун, О.Савченко, В.Сластьонін, Н.Хомський, А.Хуторської, Hutmacher Walo та ін.). У галузі музичної освіти проблематика компетентнісного підходу відображена в працях і дослідженнях, ЛюЦяньцян, М.Михаськової, О.Олексюк, О.Пушкар О.Ребрової, Н.Цюлопи, Ши Дзюнь-бо, О.Щолокової та ін.

Є. Ільїн стверджує, що компетентність знаходиться в «імовірних відносинах з творчістю». З одного боку, чим більш знає фахівець, тим більшу кількість підходів він може застосувати під час вирішення поставлених задач. З іншого боку, знання можуть обмежувати прагнення людини до руйнації стереотипів,

до пошуку нових шляхів рішення [4, 35]. Н.Александрова вважає, що компетентний викладач здатний застосовувати знання та вміння ефективно і творчо в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в соціальному і професійному середовищах [1]. Н.Титаренко аналізує роль і зміст проєктивних умінь в здійсненні компетентнісного підходу. О.Щербакова також розглядає проєктивні вміння як компонент професійної компетентності майбутнього спеціаліста. О.Дубровіна показує переваги методу проєктів під час застосування компетентнісного підходу, у зв'язку з чим використовує поняття «проєктувальні вміння». Стосовно музичної теорії і практики метод проєктів застосовується достатньо часто як в галузі навчання музики школярів (Н.Батюк, М.Федорець), так і під час фахової підготовки вчителів музики (О.Реброва, Чжан Яньфен, Бай Бін, У Іфан). Між тим, поняття проєктивні вміння вчителя музики потребують уточнення відповідно до сфери діяльності: інтерпретаційно-виконавська, інтерпретаційно-педагогічна, методична.

**Формування мети.** Уточнити сутність художньо-проєктивних умінь майбутніх учителів музики з урахуванням різних видів фахової діяльності в координатах компетентнісного підходу є метою статті.

#### **Виклад основного матеріалу.**

Якщо прийняти за основу поширене трактування поняття «компетентна людина», що розуміється як така, що здобула в процесі навчання спеціально структуровані та організовані знання, вміння, навички, ставлення, досвід в їх застосуванні (О.Лебедев, О.Пометун, А.Хуторської, Н.Титаренко, ін.), то доцільним стає уточнення змісту кожних складників компетентності в залежності від її сутності та різновиду. Значний вплив на складники компетентності відіграє фаховий напрямок, оскільки зміст дисциплін навчання має і свій методичний потенціал, і зумовлює зміст знань, умінь, навичок та досвіду. Таким чином, загально визначені атрибути компетентного фахівця потребують уточнення у кожному окремому випадку. Відповідно до мети статті у фокусі нашої уваги проєктивні вміння вчителя музики. Оскільки сфера діяльності вчителя полягає в галузі мистецтва, відповідно до цього фахова компетентність вчителя має включати ознаки художності, а застосування методу проєктів у художній сфері потребує від учителя відповідних художньо-проєктивних умінь. Розкриваючи їх сутність, ми дотримувалися такої логіки: художньо-проєктивні вміння – специфічний різновид проєктивних умінь; художньо-проєктивні вміння зумовлені змістом, метою та завданнями мистецької, зокрема музичної освіти; вони є такими, що застосовуються в самоорганізації навчального процесу майбутнього фахівця та мають проєкцію на майбутню педагогічну діяльність зі школярами.

Оскільки підґрунтям художньо-проєктивних умінь є властивості проєктивних умінь у більш широкому педагогічному сенсі, розкриємо сутність останніх через їх презентації в педагогічних дослідженнях з проєктної діяльності та проєктної культури вчителя.

Одразу звернемо увагу на два типи понять «проєктивні вміння» та «проєктивні вміння». Так, наприклад, Н.Александрова вводить проєктивні вміння до складу управлінської культури, вчена характеризує їх як діагностико-прогностичні (проєктивні) – вміння чітко визначати мету, цілі і завдання в ході

навчального процесу [1]. Н.Тітаренко розглядає проєктивні вміння як «похідне від об'єднання зміст понять «проєктування» та «уміння» [10]. Між тим, у всіх випадках пропонувані поняття застосовуються в ряду таких понять, як «проєктні технології», «метод проєктів», «проєктна компетентність», «проєктна культура» тощо. Це дає підстави абстрагуватися від можливого різнення цих понять. Між тим, можна припустити, що у випадку застосування поняття «проєктивні вміння» більш вагомим стає прогностична, діагностична функція. Якщо використовувати поняття «проєктні вміння», то домінувати будуть методико-організаційні аспекти таких умінь. Таке припущення ми робимо на основі усвідомлення сутності методу проєктів та проєктування як діяльності, спрямованої на передбачення результатів розвитку, прогностику, педагогічну діагностику, яку має виконувати вчитель відповідно до мети і завдань навчання та виховання.

До проєктної освіти вчені включають більш широкі поняття, ніж вміння, це – проєктна діяльність, проєктні технології, проєктна культура, проєктна компетентність тощо. Смысл проєктивної освіти, на думку вчених, не стільки в передачі учням та студентам досвіду минулого, скільки в розширенні його власного досвіду, що забезпечує особистісне зростання [8]. Проєктна діяльність у дослідженні О.Ребрової розумілася як один із складників проєктно-інноваційної, мобілізаційної компетентності, яка охоплює необхідний обсяг знань, мобільність та оперативність у реалізації творчих ідей на основі цілеспрямованого збагачення художнього кругозору, науково-пошукової активності, творчої волі, відповідних для цього умінь [7]. К.С.Задорін уточнює поняття «проєктувальна діяльність» у контексті підготовки майбутніх учителів - це цілеспрямований та організаційний процес створення педагогічних проєктів з метою перетворення педагогічної дійсності [2].

Отже, проєктивна діяльність потребує відповідних умінь, які перш за все пов'язані з розробкою та втіленням проєктів, тобто з оволодінням методу проєктів як компоненту професійної компетентності (О.Дубровіна), як втілення компетентнісного підходу (Н.Тітаренко), як складники проєктної культури, що відповідають певним проєктивним компетенціям (Н.Татарінцева, О.Реброва).

Зустрічаються різні приклади стосовно класифікації та загальних характеристик проєктивних умінь. Так, наприклад, С.Тігров вбачає можливим запровадити такі проєктивні вміння: розробляти і планувати власну діяльність відповідно до поставленої мети; відшукувати інформацію, яка необхідна для здійснення проєкту; аналізувати та обирати найбільш раціональні способи побудови проєкту; здійснювати оцінку проєкту та власних дій [9, 6-7]. Н.Тітаренко класифікує проєктивні вміння за такими видами: діагностичні, моделюючі, інформаційні, організаційні. При цьому надає такі їх узагальнені характеристики, як-от: підпорядкування проєктуванню, креативність, інтелектуальна насиченість, широка можливість для здійснення перенесення [10]. Н.Татарінцева та О.Реброва застосовують поняття «проєктивні компетенції», які, на нашу думку, можуть співвідноситися з проєктивними вміннями. Йдеться про такі компетенції [8]:

- *понятійна компетентність* - осмислення, розуміння визначень, понять, термінів у межах певного проєкту;

- *когнітивно-орієнтовна (пізнавальна)* – свідоме набуття науково-теоретичних знань, методологічних підходів, методів педагогічного дослідження (анкетування, тестування, інші), дидактичних методів, психологічних механізмів навчання, виховання, розвитку у практичній професійній діяльності;

- *практико-орієнтовна* – осмислене застосування *когнітивно-орієнтовної* компетенції до розробки проекту, програми розвитку, формулювання мети та організація діяльності щодо її досягнення, конструювання та панування діяльності, тощо;

- *соціально-комунікативна* - уміння працювати в команді, почергово виконувати різні ролі, приймати спільне рішення, вміти слухати, виконувати доручення тощо;

- *емоційно-ціннісна* – усвідомлення та прийняття до уваги значення проектної діяльності щодо власного фахового досвіду, індивідуально-особистісного розвитку тощо;

- *рефлексивно-аналітична* – усвідомлення власних досягнень у збільшенні знань та практичних умінь, оцінки власного вкладу у спільну справу, коректування власних дій, уміння здійснювати аналіз результатів тощо.

У нашому дослідженні ми враховували художнє середовище навчання, фахові компетентності майбутнього вчителя музики під час визначення поняття «художньо-проективні уміння». У дослідженні – це засвоєні алгоритми дій з розробки стратегій щодо реалізації та прогнозування результатів вивчення та духовної переробки творів мистецтва, художньо-творчого розвитку суб'єктів навчального процесу, які сконцентровані на композиційно-драматургічному оформленні художньої ідеї, замислі соціокультурного та художньо-творчого характеру, що мають дидактичний, методичний потенціал та передбачають активне залучення до її реалізації усіх учасників педагогічного процесу в галузі мистецької освіти.

Відповідно до діяльності вчителя музики та змісту фахового навчання майбутніх учителів було визначено декілька векторів педагогічного процесу в галузі музичного мистецтва, в яких доцільно застосування методу проектів, які стають змістовим наповненням проектної культури та які потребують спеціальних проективних умінь.

Вектор інтелектуального та інформаційного забезпечення музично-виконавського (ширше - художнього) інтерпретаційного процесу.

Вектор методичного забезпечення художньо-інтерпретаційного процесу.

Вектор подальшого педагогічного застосування музичних творів, що вивчаються та виконуються під час навчання.

Вектор художньо-ціннісних орієнтацій та їх змістового наповнення.

Вектор самостійного творчого розвитку в проекції успіху в подальшій педагогічній діяльності.

Відповідно до них було обрано такі художньо-проективні уміння:

- Методично-прогностичні, *операційні* - уміння чітко усвідомлювати педагогічну мету, обирати до неї відповідні методи та володіти діагностичними процедурами.

- Композиційно-драматургічні, *моделювальні* - уміння створювати цілісну композицію заходу-проекту за логікою художнього твору, розподіляти ролі, завдання відповідно до образно-драматургічної ідеї.

- Ціннісно-вибіркові, *оцінні* – уміння підібрати якісний художній матеріал, оцінити його естетичні властивості та педагогічний потенціал.
- Технологічно-процесуальні, *організаційні* - уміння сконцентрувати увагу на матеріалізації художньої ідеї, здійснити усі організаційні процедури з забезпечення поставленої мети.
- Художньо-інформаційні, *операційні* – уміння працювати з художньо-інформаційним забезпеченням навчального процесу або проєкту, усвідомлювати сутність ключових понять, тезаурусу, використовувати їх відповідно до жанру та змісту проєктного заходу або локального міні-проєкту.
- Партисипативно-комунікативні, *організаційні* – уміння працювати в колективі, здійснювати художньо-комунікативні дії, залучати інших до діяльності та спілкування.
- Рефлексивно-аналітичні, *оцінні* – уміння, що забезпечують критичне ставлення до реалізації проєктивних дій та отриманих результатів, здійснення адекватної самооцінки.
- Продуктивно-творчі, *моделювальні* – уміння самостійно знаходити оригінальні рішення організаційних, творчих, композиційних завдань; сполучати можливість творчого самовираження з завданнями творчого розвитку інших.

Як бачимо, визначені уміння можна класифікувати за чотирма типами: операційні, організаційні, моделювальні та оцінні.

**Висновки.** Аналіз феномену проєктних умінь крізь призму компетентнісного підходу дозволив спроектувати модель художньо-операційних умінь та розкрити їх сутність. Художньо-операційні уміння – це засвоєні алгоритми дій з розробки стратегій щодо реалізації та прогнозування результатів вивчення та духовної переробки творів мистецтва, художньо-творчого розвитку суб'єктів навчального процесу, які сконцентровані на композиційно-драматургічному оформленні художньої ідеї, замислі соціокультурного та художньо-творчого характеру, що мають дидактичний, методичний потенціал та передбачають активне залучення до її реалізації усіх учасників педагогічного процесу в галузі мистецької освіти. Їх різновидами є: методично-прогностичні, операційні; композиційно-драматургічні, моделювальні; ціннісно-вибіркові, оцінні; технологічно-процесуальні, організаційні; художньо-інформаційні, операційні; партисипативно-комунікативні, організаційні; рефлексивно-аналітичні, оцінні; продуктивно-творчі, моделювальні.

### Література

1. Александрова Н. Взаємозв'язок управлінської компетентності та управлінської культури викладача [Електронний ресурс]/Наталія Александрова // Проблеми підготовки сучасного вчителя. № 5 (Ч. 1), 2012.
2. Задорин К.С. Проектная деятельность как средство самоактуализации старших подростков: автореф. дис.. на стиск. учён. степени канд. пед. наук спец. 13.00.08 [Электронный ресурс] / К.С. Задорин. – Челябинск, 2005.
3. Игнатова И.Б. Проектные технологии как метод обучения: историко-педагогический анализ [Электронный ресурс] /Ирина Борисовна Игнатова, Людмила Николаевна Сушкова. Режим доступа: [http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv\\_zhurnala/2011/1/pedagogika/ignatova-sushkova.pdf](http://teoria-practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/2011/1/pedagogika/ignatova-sushkova.pdf).

4. Ильин Е.П. Психология творчества, креативности, одаренности / Е.П. Ильин. - СПб. : Питер, 2009. - 434 с.

5. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій: Постанова Кабінету міністрів України від від 23 листопада 2011 р. N 1341. [Електронний ресурс] / Режим доступу: [http://search.ligazakon.ua/1\\_doc2.nsf/link1/KP111341.html](http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/KP111341.html).

6. Рахимбаева И.Э. Управление качеством образования на художественно-творческих факультетах педвузов: автореф. дис. на соискание учён. степени д-ра пед. наук: спец. 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования» / И.Э. РАХИМБАЕВА. - Саратовский гос. ун. им. Н.Г.Чернышевского. — 43 с.

7. Реброва О.Є. Теорія і методика формування художньо-ментального досвіду майбутніх учителів музичного мистецтва та хореографії: дис. доктора пед. наук спец. 13.00.02; 13.00.04 / О.Є.Реброва. - Київ, 2014. - 595 с.

8. Татаринцева Н.Е. Профессионально-ориентированные проекты как условие развития проектной культуры будущих педагогов / Н.Е.Татаринцева, Е.Е.Реброва // Известия Южного федерального университета. Педагогические науки. — 2013. — №5. — С. 99-107.

9. Тигров С.В. Личностно-ориентированные задания в процессе формирования проективных умений студентов ВУЗа: автореф. дис. на соиск. учён. степени канд. пед.наук спец.13.00.01 — Теория педагогики, история педагогики и оразования / С.В.Тигров. - Тамбов, 2004. — 23 с.

10. Тітаренко Н.Ю. Проективні уміння магістрантів як складова компетентнісного підходу [Електронний ресурс] /Н.Ю.Тітаренко // Інформаційні технології і засоби навчання. — 2010. № 1(15) Режим доступа:

*Abstract. Li Jianji's article – Artistic and Design Skills for Training of a Competent Music Teacher – substantiates the concept of teachers' artistic and design skills, shows their role in the professional competence of a music teacher and offers a theoretical classification model therefor.*

*The analysis of this design skill phenomenon in terms of the competency building approach has helped to come up with a model of artistic and operational skills and reveal the essence thereof tind. Artistic and design skills is a specific type of design skills dependent on the content, purpose and assignments in artistic or, specifically, music education; they are used for self-organization of a future professional's training process with a view to further educational activities involving schoolchildren. The artistic and operational skills are the acquired algorithms action for preparing strategies in order to implement and forecast the outcome of learning and spiritual processing of works of art, artistic and creative evolution of those engaged in the educational process, focused on the compositional and dramatic arrangement of an artistic idea, a sociocultural or artistic and creative concept, which have didactic and methodological prospects and their implementation requires vigorous engagement of everyone involved in the educational process in arts. Their versions are: methodological and forecasting, operational; compositional and dramatic, modeling; value-related and selective, evaluative;*

*technological and procedural, organizational; artistic and informational, operational; participative and communicative, organizational; reflective and analytical, judgmental; productive and creative, modeling.*

**Key words:** *design methods, design activities, competency building approach, competent teacher, teacher's artistic and design skills.*

## **АКМЕОЛОГІЧНИЙ КОНТЕКСТ МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-МЕНТАЛЬНОГО ДОСВІДУ СТУДЕНТІВ-МУЗИКАНТІВ ТА ХОРЕОГРАФІВ**

**УДК: 378+371+373.67**

**Реброва О.Є.**

*У статті розкривається смисл та регулятивна роль акмеологічного підходу в цілісній організаційно-методичній системі формування такого досвіду. Акмеологічний контекст дослідження виявляється у визначенні а) відповідної матриці рівнів такого досвіду; б) особистісних фахових якостей, що дозволяють здійснити перетворення фахівця відповідно до мети фахового вдосконалення; в) технології інтенсифікації та оптимізації самоорганізації та саморозвитку студентів-музикантів та хореографів як художньо-ментальних процесів.*

**Ключові слова:** *акмеологія, акмеологічний підхід, педагогічна акмеологія, поліпарадигмальність, художньо-ментальний досвід.*

## **АКМЕОЛОГИЧЕСКИЙ КОНТЕКСТ МЕТОДИКИ ФОРМИРОВАНИЯ ХУДОЖЕСТВЕННО-МЕНТАЛЬНОГО ОПЫТА СТУДЕНТОВ-МУЗЫКАНТОВ И ХОРЕОГРАФОВ**

**Реброва Е.Е.**

*В статье раскрывается смысл и регулятивная роль акмеологического подхода в целостной организационно-методической системе формирования такого опыта. Акмеологический контекст исследования выражается через: а) определение соответствующей уровневой матрицы художественно-ментального опыта; б) личностных профессиональных качеств, позволяющих осуществить преобразования личности специалиста в соответствие с целью профессионального совершенствования; в) технологии интенсификации и оптимизации самоорганизации и саморазвития студентов-музыкантов и хореографов как художественно-ментальных процессов.*

**Ключевые слова:** *акмеология, акмеологический подход, педагогическая акмеология, полипарадигмальность, художественно-ментальный опыт.*

**Постановка проблеми.** Гуманістична парадигма педагогіки мистецтва останнім часом усе частіше спонукає науковців до застосування акмеологічного підходу в питаннях особистісного, творчого, професійного зростання майбутнього вчителя. У дослідженні художньо-ментального досвіду майбутніх